

Gemeente Papendrecht
| 05-10-2020 |

Effectenrapportage

Effectenonderzoek
Odensehuis Papendrecht

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Doelstelling onderzoek	3
2.1. Onderzoeksvraag	3
3. Werkwijze	3
3.1 Voorbereidingsfase	4
Probleemanalyse	4
Nulalternatief	5
3.2. Onderzoeks- en analysefase	6
3. Resultaten	7
3.1. Deelvraag 1	7
3.2. Deelvraag 2	8
3.3. Deelvraag 3	10
3.4. Deelvraag 4	10
3.5. hoofdvraag	11
4. Reflectie/discussie	12
5. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	12
Bijlage 1. Gespreksleidraad	13
Gespreksleidraad voor bezoekers	13
Gespreksleidraad voor mantelzorgers	13
Gespreksleidraad voor vrijwilligers	14
Bijlage 2: registratielijst 1 januari t/m augustus 2020	15

1. Inleiding

De gemeente Papendrecht heeft Key Groep gevraagd een onderzoek uit te voeren naar de maatschappelijke kosten en baten van het Odensehuis in Papendrecht.

Eén van de algemene voorzieningen in het kader van de Wmo binnen de gemeente Papendrecht is een inloop-, informatie- en ontmoetingscentrum voor inwoners met (beginnende) dementie of geheugenklachten en diens mantelzorgers. Dit Odensehuis is formeel in augustus 2019 opgericht als een burgerinitiatief naar aanleiding van een verkennend doelgroepenonderzoek onder bewoners met beginnende dementie en hun mantelzorgers. Het heeft als doel thuiswonende mensen met geheugenklachten of (beginnende) dementie, hun mantelzorgers, familie en vrienden de mogelijkheid te bieden de kwaliteit van hun leven te verbeteren. Vrijwilligers zijn een belangrijk onderdeel van de organisatie. Zo voeren zij taken uit in het bestuur en de organisatie en zorgen ze voor ontwikkeling. De voorziening wordt gesubsidieerd vanuit de gemeente Papendrecht. In 2019 waren er 17 vaste bezoekers, in 2020 zijn dit er tot op heden 2020.

Het effectenonderzoek heeft als doel in kaart te brengen wat kosten en baten zijn, zowel kwalitatief als financieel. Dit onderzoeksrapport beschrijft de aanpak en de resultaten van het onderzoek. Naast het onderzoeksrapport is ook de effectenrapportage opgeleverd. Hierin staan de belangrijkste resultaten en uitkomsten. Deze worden in het onderzoeksrapport nader toegelicht en onderbouwd.

2. Doelstelling onderzoek

Het effectenonderzoek heeft als doel in kaart te brengen wat kosten en baten zijn van het Odensehuis in de gemeente Papendrecht, zowel kwalitatief als financieel.

2.1. Onderzoeksvraag

De centrale vraagstelling luidt: "Welke opbrengst genereert Odensehuis Papendrecht voor thuiswonende mensen met geheugenklachten of (beginnende) dementie, hun mantelzorgers en voor de gemeente Papendrecht, en hoe verhoudt deze opbrengst zich tot de kosten?".

Deelvragen

1. Hoe ervaren bezoekers en mantelzorgers de door het Odensehuis gefaciliteerde ondersteuning en welke opbrengsten heeft dit voor bezoekers?
2. Welke maatschappelijke opbrengst heeft het Odensehuis voor mantelzorgers
3. Wat is het effect van het structureel¹ bezoeken van het Odensehuis op het gebruik van andere gemeentelijke voorzieningen?
4. Wat zijn de financiële opbrengsten en kosten van het Odensehuis?

3. Werkwijze

Het stappenplan uit de Algemene MKBA-leidraad (Maatschappelijke Kosten-Batenanalyse) is de basis van de werkwijze². De werkwijze beschrijft een aantal methoden voor het uitvoeren van een maatschappelijke kosten-batenanalyse. De Social Return on Investment (SROI)² past het best bij het uitgevoerde onderzoek (nader uitgewerkt in het plan van aanpak). Op de volgende pagina staat een stapsgewijze weergave van de werkwijze.

---

¹ Onder 'structureel bezoeken van het Odensehuis' wordt verstaan: minimaal één bezoek per week over een periode van minimaal 2 maanden. Uitzondering is korte afwezigheid door verlof, vakantie of ziekte.

² Werkwijze voor kosten-batenanalyse in het sociaal domein (2016). Hoofdrapport. Geschreven in opdracht van de ministers van VWS, SZW, OCW en BZK.

Afbeelding 1. Werkwijze effectenonderzoek op basis van stappen uit de Algemene MKBA-leidraad.

3.1 Vorbereidingsfase

Probleemanalyse

De probleemanalyse beschrijft de motivatie die ten grondslag heeft gelegen aan de oprichting en subsidieverstrekking voor het Odensehuis en welke knelpunten het Odensehuis beoogt weg te nemen.

Dubbele vergrijzing

In Nederland leven op dit moment ongeveer 280.000 mensen met de gevolgen van dementie³. Als gevolg van de vergrijzing zal het aantal mensen met dementie de komende jaren explosief stijgen naar meer dan een half miljoen in 2040. Daarmee stijgen ook de zorgvraag en de kosten voor passende zorg. In de gemeente Papendrecht ging dit in 2015 om 540 inwoners en naar schatting inmiddels ruim 600 inwoners. De aantallen zullen tussen nu en 2040 minstens verdubbelen volgens een eerder onderzoek in de gemeente⁴. Daarbij is ook in Papendrecht sprake van dubbele vergrijzing: inwoners worden ouder (65+) en binnen deze groep 65-plussers neemt het aandeel 80-plussers sterk toe⁵. In de jaren zestig van de vorige eeuw hebben veel inwoners zich om sociaaleconomische redenen in Papendrecht gevestigd waardoor de inwonersamenstelling zich nu kenmerkt door een groter wordende groep ouderen. De vergrijzing en toenemende zorgvraag deed de vraag oproepen op welke manier goede en innovatieve ondersteuning georganiseerd kan worden.

Andere behoefte van nieuwe generatie ouderen

Het doelgroepenonderzoek onder dementerenden (2016) over dagactiviteitencentra – in opdracht van het landelijk platform Odensehuizen – stelt vast dat er onderscheid gemaakt kan worden tussen twee 'segmenten' ouderen met dementie die een dagactiviteiten centrum bezoeken⁶.

- Jonge ouderen met behoefte aan vrijheid, eigen regie en inclusie. De jonge ouderen met behoefte aan vrijheid wonen veelal nog samen met hun partner. Deze ouderen waarderen vrijheid en samen proberen ze de inzet van formele zorg zo lang mogelijk uit te stellen. De structuren, regelgeving en procedures binnen de formele zorg staan op gespannen voet met hun behoefte aan vrijheid en inclusie.

³ Alzheimer Nederland, cijfers en feiten over dementie (juni 2020)

⁴ Rapport draagvlakonderzoek Odensehuis Papendrecht – Van draagvlak tot realisatie (april 2018)

⁵ VNG.nl – De gevolgen van vergrijzing in Nederland voor gemeenten: een prognose (2019).

⁶ Doelgroepenonderzoek naar mensen met dementie die een dagactiviteitencentrum bezoeken; de meerwaarde van variëteit in het aanbod (2017). Dr. Monique Eissens-van der Laan, Drs. Pieter Meijer, Drs. Geralde Smoor en Ria Hoving.

- Oudere traditionele ouderen zijn ouder en wonen veelal alleen. Deze ouderen hebben minder moeite met het accepteren van formele, gestructureerde zorg en ondersteuning⁷.

Het verschil in de behoefte aan vrijheid versus structuur lijkt een belangrijke rol te spelen in de keuze voor het type dagactiviteitencentra: daar waar meer vrijheid wordt gegeven (jongere ouderen) en de meer traditionele dagbesteding (oudere traditionele ouderen). Juist in de eerste fase van dementie en andere geheugenklachten onder ouderen staat de samenleving voor een uitdaging omdat weinig voorzieningen hierop inspelen. Het doelgroepenonderzoek onderstreept de meerwaarde van variëteit in het aanbod, iets waar het aanbod in Papendrecht voorafgaand aan de komst van het Odensehuis niet in voorzag, maar wel deze wens had (dementie-vriendelijke gemeente)⁸.

Langer thuis wonen

Daarbij is de verwachting dat de komende generatie ondernemender is dan de huidige en meer behoefte heeft aan andere initiatieven omtrent een zinvolle dag invulling. Daarbij willen ouderen met en zonder dementie zo lang mogelijk thuis wonen. Dit aantal zal de komende jaren nog meer toenemen onder invloed van het overheidsbeleid dat langer thuis wonen stimuleert⁹. Temeer een reden voor het creëren van een plek met als doel in te spelen op de behoeften van deze en de toekomstige groep 'jongere' ouderen.

Overbelasting mantelzorgers

Een andere maatschappelijke reden voor het oprichten van het Odensehuis is – als gevolg van bovenstaande ontwikkelingen – de toenemende druk op mantelzorgers. Van de mensen met enige vorm van dementie woont 74% nog thuis. Naaste familie, al dan niet bijgestaan door professionals, ondersteunen en verzorgen hen¹⁰. Op basis van deze cijfers schatten we dat in Papendrecht ongeveer 450 inwoners met een vorm van dementie verzorgd worden door mantelzorgers. Ruim de helft (52%) van de mantelzorgers van mensen met dementie is zwaar belast dan wel overbelast met deze zorg¹¹. Als de mantelzorger de ondersteuning van iemand met dementie niet meer aankan, is dat een belangrijke reden voor opname in een verpleeg- of verzorgingshuis. Het tegengaan of verminderen van overbelasting bij mantelzorgers is ook een reden voor oprichten van het Odensehuis.

Groei zorgkosten

Dementie is de volksziekte met de hoogste zorgkosten die – als gevolg van vergrijzing – verder zullen stijgen. In 2017 zijn de kosten voor dementiezorg 9,3 miljard (9,5% van totale kosten in Nederland) waarvan meer dan de helft (60%) uit ging naar intramurale zorg. De transitie naar houdbare zorg, van aanbod-productie naar individueel maatwerk, kan pas goed gemaakt worden als het gemeentelijke aanbod wordt aangevuld met laagdrempelige voorzieningen. Dit vormt eveneens een reden voor het oprichten van het Odensehuis in Papendrecht. Uit onderzoek blijkt daarnaast dat de uitgaven aan professionele zorg kunnen afnemen door o.a. de invloed van mantelzorg¹².

Nulalternatief

Het nulalternatief of de nulsituatie beschrijft de meest waarschijnlijke ontwikkeling in het geval het Odensehuis niet was opgericht.

Op basis van eerdergenoemde onderzoeken vergelijken we de nulsituatie – voor oprichting Odensehuis – met de huidige situatie. De hypothese op basis van de probleemanalyse is dat het

⁷ Kanttekening Odensehuis Papendrecht: onderzoeksresultaten m.b.t. de groep oudere, alleenstaande ouderen zijn niet herkenbaar. De coördinator van het Odensehuis ziet in Papendrecht dat deze groep moeite heeft – mogelijk zelfs meer moeite dan jongere ouderen - met het accepteren van formele zorg. Deze ouderen zijn altijd gewend geweest de eigen 'boontjes te doppen'.

⁸ Rapport draagvlakonderzoek Odensehuis Papendrecht – Van draagvlak tot realisatie (april 2018)

⁹ Planbureau voor de leefomgeving (PBL) – Zelfstandig thuis op hoge leeftijd (2019)

¹⁰ Alzheimer Nederland, cijfers en feiten over dementie (juni 2020)

¹¹ Alzheimer Nederland, cijfers en feiten over dementie (juni 2020)

¹² Zorgstandaard dementie 2020, branchevereniging ActiZ.

Odensehuis in de gemeente Papendrecht een lacune opvult en invloed heeft op het gebruik van dagbesteding en andere professionele ondersteuning thuis, alsook de duur van thuis wonen.¹³

Het nulalternatief betreft de situatie:

- Waarin nog geen inloop-, informatie- en ontmoetingscentrum bestond voor inwoners met (beginnende) dementie of geheugenklachten én diens mantelzorgers (voor aug 2019).
- Waarin Papendrecht te maken heeft met een groeiende groep dementerenden met ongeveer 450 inwoners met een vorm van dementie die verzorgd worden door mantelzorgers. Ruim de helft (52%) van de mantelzorgers van mensen met dementie is volgens onderzoek zwaar belast dan wel overbelast als gevolg van deze zorg.
- De toegang tot reguliere dagopvang of andere professionele ondersteuning via een indicatie en een toegangsproces verloopt. De drempel om gebruik te maken van reguliere ondersteuning is daardoor hoger.

3.2. Onderzoeks- en analysefase

Voor de **onderzoeksfase** hanteerden we een 'mixed-method' waarin kwalitatief onderzoek door middel van interviews en observaties in het dagactiviteitencentrum het startpunt vormen. Daarnaast is kwantitatief onderzoek gedaan met behulp van monitoringsinformatie van het Odensehuis en gegevens van de gemeente Papendrecht. Effecten zijn vervolgens onderverdeeld in kosten en baten.

1. Algemene gegevens van het Odensehuis m.b.t. het aantal (unieke) bezoekers, mantelzorgers en vrijwilligers sinds augustus 2019 worden opgevraagd bij het Odensehuis.
2. Interviews zijn uitgevoerd met behulp van semigestructureerd vragen onder 7 bezoekers en 11 mantelzorgers (bijlage 1). Ook enkele vrijwilligers en familieleden zijn geïnterviewd.
3. Wmo-consulenten bij de gemeente en casemanagers dementie zijn gevraagd de invloed op het ziekteproces en de invloed van ontwikkelende dementie op het gebruik van gemeentelijke voorzieningen te beschrijven. Waar mogelijk worden zij ook bevraagd op het effect van het bezoeken van het Odensehuis op cliënten en mantelzorgers.
4. Het Alzheimercentrum (Amsterdam) is gevraagd naar wetenschappelijk onderzoek naar de invloed van dagactiviteiten op het ziekteproces bij mensen met beginnende geheugenklachten.
5. Op basis van de bovenstaande input is voor zover mogelijk het financiële effect in kaart gebracht.
6. De totale investeringskosten en structurele kosten voor de gemeente zijn in kaart gebracht. Mogelijke toekomstige kosten worden hier ook in meegenomen.
7. De bevindingen zijn gepresenteerd in het onderzoeksrapport en effectenrapportage.

¹³ Uitgangspunt bij deze hypothese is dat de kwaliteit van leven toeneemt en overbelasting van mantelzorgers vermindert of voorkomt. Een tweede uitgangspunt is dat de levensverwachting als gevolg van het bezoeken van het Odensehuis niet verandert (langer of korter leven). Hiervoor bestaat geen wetenschappelijk onderbouwing.

3. Resultaten

3.1. Deelvraag 1

“Hoe ervaren bezoekers en mantelzorgers de door het Odensehuis gefaciliteerde ondersteuning en welke opbrengsten heeft dit voor bezoekers?”

Alle ondervraagde bezoekers van het Odensehuis geven aan dat de bezoeken goed bevallen. De reden om hiernaartoe te gaan is veelal omdat de mantelzorger, Wmo consulent of casemanager dit heeft voorgesteld. Een aantal bezoekers voelden zich eenzaam en/of zochten afleiding. Mantelzorgers geven aan dat zij het Odensehuis vooral als fijne en prettige plek ervaren. Er is veel vrijheid en de mogelijkheid om bij hun partner te blijven is de voornaamste reden om naar het Odensehuis te komen. Dit in tegenstelling tot de reguliere – niet vrij toegankelijke – dagbesteding, waar de mantelzorger niet aanwezig mag zijn. Daarnaast kunnen zij tegelijkertijd ook ontlast worden en heeft dit ook bij alle mantelzorgers een positief effect op de belastbaarheid.

Er worden activiteiten ondernomen in het Odensehuis waarbij de bezoekers ofwel nuttig worden gemaakt (bijvoorbeeld: het dekken van de tafel, afwassen, andere bezoekers helpen) ofwel uitgedaagd (bijvoorbeeld: bewegen, fysiotherapie of spelletjes doen) worden. Daarnaast wordt er aangegeven dat het omgaan met de ziekte lastig is. Schaamte is een woord dat meermalen is genoemd tijdens de gesprekken met de mantelzorger. In het Odensehuis weet iedereen van elkaar dat er iets aan de hand is, schaamte is dan minder van toepassing.

Het gesprek met bezoekers is af en toe uitdagend. Een cijfer geven aan een aantal elementen lukt, maar terugkijken naar hoe het voor het Odensehuis was is lastig. In onderstaande tabel is het gemiddelde cijfer te zien per onderdeel. Waarbij 0 = negatief en 10 = positief.

Wat is de toegevoegde waarde van het bezoek aan het Odensehuis voor uzelf?					
Tegengaan eenzaamheid	Netwerk-versteviging	Belastbaarheid bezoeker vergroten	Herkenning (begrepen worden)	Zinvolle dagbesteding	Mentaal welbevinden
8	7,5	8	7	8	8

Het Odensehuis lijkt een direct effect te hebben op de bovenstaande indicatoren.¹⁴ Vooral het effect op eenzaamheid en zinvolle dag invulling¹⁵ wordt beaamd door o.a. casemanagers en Wmo consulenten.

“Ik word hier ingezet voor de dingen die ik nog steeds kan.”

Of het Odensehuis impact heeft op het verloop van de geheugenklachten is vanuit de gevoerde gesprekken niet eenduidig op te maken. Hiervoor zou langduriger onderzoek noodzakelijk zijn. In wetenschappelijk onderzoek is aangetoond dat voorzieningen zoals het Odensehuis een positief effect hebben op het verloop van dementie.¹⁶

¹⁴ Dit wordt eveneens in het eindrapport “Onderzoek Friese Odensehuizen 2019” aangetoond.

¹⁵ Volgens het onderzoek: Omgaan met de gevolgen van dementie: het psychosociale aspect (2010) Rose-Marie Droes, is dit ook een belangrijk element voor mensen met dementie.

¹⁶ Alzheimer Nederland, standpunt tijdige diagnostiek en Doelgroepenonderzoek naar mensen met dementie die een dagactiviteitencentrum bezoeken; de meerwaarde van variëteit in het aanbod (2017). Dr. Monique Eissens-van der Laan, Drs. Pieter Meijer, Drs. Geralde Smoor en Ria Hoving.

“Zonder het Odensehuis zou het voor ons beiden heel zwaar zijn. Ik hoop heel erg dat het een positief effect heeft op mijn partner haar ziekteproces.”

Voor het bestaan van het Odensehuis waren de omstandigheden en ziektebeeld van de betreffende persoon vaak te ‘licht’ om door te kunnen verwijzen naar een maatwerkvoorziening (dagbesteding). De voorliggende voorzieningen voor het Odensehuis waren echter niet voldoende geëquipeerd om in de vraag van de cliënten te voorzien. De cliënten maakten – vóór het Odensehuis – wel gebruik van de voorliggende voorzieningen. Regelmatig kwam het echter voor dat binnen afzienbare tijd weer een aanvraag werd ingediend voor de maatwerkvoorziening Dagbesteding, omdat de voorliggende voorziening niet aansloot bij de ondersteuningsvraag. Vaak werd alsnog een maatwerkvoorziening Dagbesteding ingezet.

3.1.1. Overige ervaringen

Naast de bezoekers en mantelzorgers zijn ook een aantal andere betrokken partijen gevraagd iets te zeggen over hun ervaringen met het Odensehuis. Het gaat om casemanagers, mantelzorgconsulenten en Wmo consulenten.

Er wordt aangegeven dat het lastig is om het over ervaringen te hebben gezien het Odensehuis pas een jaar officieel bestaat in Papendrecht. Het eerste beeld is wel zeer positief, het wordt ervaren als laagdrempelig en het gebruik van kennis en kunde die de bezoekers en mantelzorgers bij elkaar vinden is aanvullend. Het Odensehuis wordt ervaren als minder confronterend (in vergelijking met de reguliere dagbesteding) voor de bezoeker. Dit houdt in dat ze minder geconfronteerd worden met het feit dat ze steeds minder kunnen en zelf de regie nog in handen kunnen houden. Dit wordt veroorzaakt doordat er geen beschikking nodig is, je binnen kunt lopen wanneer je wilt (m.u.v. Corona-periode) en de partner of mantelzorger ook welkom is. Vanuit de Wmo consulenten van de Sociale Dienst Drechtsteden wordt aangegeven dat het Odensehuis, in vergelijking met een jaar geleden, een gat opvult in de voorzieningen binnen de gemeente Papendrecht. Voor het bestaan van het Odensehuis in Papendrecht waren er nagenoeg geen passende voorzieningen voor ouderen met beginnende dementieklachten of andere geheugenproblematiek.

3.2. Deelvraag 2

“Welke maatschappelijke opbrengst heeft het Odensehuis voor mantelzorgers?”

Het overgrote deel van de bevroegde mantelzorgers - acht van de elf - neemt de gehele zorg voor zijn/haar partner met dementie op zich. Een aantal maken gebruik van huishoudelijke hulp en eventuele “oppas” vanuit een PGB budget. Zij omschrijven de taken die zij als mantelzorger hebben als “het zorgen voor”.

De meeste partners van deze mantelzorgers – tien van de elf – zijn niet meer goed in staat zelf antwoorden te geven. Mantelzorgers geven dan ook aan dat zij niet goed kunnen inschatten wat de verandering voor de bezoekers is op het gebied van eenzaamheid, netwerkversteviging, belastbaarheid en herkenning. Daarentegen wordt er wel aangegeven in de gesprekken dat elementen als zinvolle dag invulling en mentaal welbevinden lijken te verbeteren zodra de bezoekers het Odensehuis betreden.

Daarnaast zijn de mantelzorgers ook bevroegd op de elementen eenzaamheid, netwerkversteviging, belastbaarheid, herkenning, zinvolle dagbesteding en mentaal welbevinden. In onderstaande tabel is te zien welke cijfers zij her momenteel aan toekennen en wat het was voor het bezoek aan het Odensehuis. Waarbij 0 = negatief en 10 = positief.

Wat is de toegevoegde waarde van het bezoek aan het Odensehuis voor uzelf? (mantelzorgers)						
	Tegengaan eenzaamheid	Netwerk- versteving	Belastbaarheid	Herkenning (begrepen worden)	Zinvolle dagbesteding	Mentaal welbevinden
Nu	8,5	8	8,5	8,5	8	7,5
Vóór het Odensehuis	6*	5,5*	4*	5	5	4,5

*De elementen eenzaamheid, netwerkversteving en belastbaarheid worden beïnvloed door het wel of niet hebben van een sociaal netwerk. Het effect is groter bij mantelzorgers die niet de beschikking hebben over een relatief groot sociaal netwerk.

Het Odensehuis lijkt voor de doelgroep die het bedient een zichtbaar effect te hebben op het verminderen van eenzaamheid ten op zichte van de situatie voor het Odensehuis. Dit geldt zowel voor de mantelzorgers als bezoekers. Daarnaast heeft het Odensehuis ogenschijnlijk een positief effect op de draagkracht van mantelzorgers. Dit beeld wordt bevestigd door de casemanager en Wmo consulenten. Maar ook op het gebied van herkenning geven de mantelzorgers aan echt meerwaarde te ervaren. Het wordt als zeer prettig ervaren om met gelijkgestemden bij elkaar te komen, over de ziekte te praten en om met elkaar plezier te maken.

De invloed die het Odensehuis heeft op het langer thuis kunnen blijven wonen van de bezoeker is volgens de mantelzorgers lastig in te schatten. Vermoedelijk wel is het antwoord dat het meeste wordt gegeven. Zonder het Odensehuis is er angst onder de mantelzorgers dat de bezoekers zich zullen vervelen, zich meer eenzaam zullen voelen, meer agressie zullen tonen en dat de belastbaarheid van henzelf wordt aangetast. Andere hulp zou dan in zes van de acht gevallen noodzakelijk, maar niet wenselijk zijn.

“Als het Odensehuis er niet was geweest had mijn moeder al zeker een jaar ergens anders moeten wonen, gewoon omdat mijn vader het dan niet meer aan had gekund!”

3.2.1. Overige ervaringen

De meerwaarde zit volgens een consulent mantelzorg in het laagdrempelige karakter. Voor zowel de mantelzorgers als de zorgvrager is de drempel laag. Veel andere ondersteuningsvormen – zoals reguliere dagbesteding - hebben als nadeel dat de drempel voor inwoners vaak te hoog is. Daarnaast zijn er nagenoeg geen vergelijkbare voorzieningen in de gemeente Papendrecht, voornamelijk voor inwoners met beginnende dementie of geheugenklachten. Voor het Odensehuis geldt dit niet en daarmee onderscheidt het zich. Ook ontlast het mantelzorgers, waardoor het een belangrijke preventieve functie heeft. De reden om nog niet te kiezen voor bijvoorbeeld reguliere dagbesteding wordt door een geriatrieverpleegkundige/casemanager omschreven als: *Onbekendheid, geen voorstelling kunnen maken van wat het inhoudt. Angst om niet in de groep te passen, angst dat het een opstap is naar opname. De partner niet kunnen missen. “zo gek ben ik toch nog niet”.*

Ook familieleden van bezoekers en mantelzorgers geven aan dat de drempel om naar het Odensehuis te komen lager is. Daarnaast doet het enorm veel voor de belastbaarheid van de mantelzorgers.

3.3. Deelvraag 3

Wat is het effect van het structureel¹⁷ bezoeken van het Odensehuis op het gebruik van andere gemeentelijke voorzieningen?

Zoals eerder genoemd is er in de resultaten van de interviews terug te vinden dat (meer) aanspraak op andere gemeentelijke voorzieningen – zoals reguliere dagbesteding – noodzakelijk zou zijn als het Odensehuis niet zou bestaan. De financiële vertaling hiervan wordt besproken bij deelvraag 4. Een klein gedeelte van de bezoekers die bevraagd zijn, maakt gebruik van de maatwerkvoorziening dagbesteding. Dit wordt echter afgewisseld met het bezoek aan het Odensehuis. Daarnaast biedt het ondersteuning in de belastbaarheid van de mantelzorger. Zij hoeven even geen zorg te leveren aan hun partner en kunnen zelfs even op pad voor een boodschap of andere zaken. Als dit wegvalt zal de mantelzorger een beroep moeten doen op extra hulp in huis. Daarnaast heeft bijvoorbeeld één van de mantelzorgers te kennen gegeven dat zij nog werkzaam is (schoondochter van bezoeker). Er zijn – naast de partner van – geen andere mantelzorgers die kunnen bijspringen. Zonder het Odensehuis was de kans aanwezig geweest dat zij minder had moeten werken. Of er dan sprake zou zijn van een gemeentelijke voorziening is discutabel.

Het merendeel van de mantelzorgers geeft aan een beroep te doen op huishoudelijke verzorging en de Drechtstedenhopper vanuit de Wmo. Andere voorzieningen zoals begeleiding zijn niet benoemd. Het is niet aannemelijk dat het Odensehuis effect heeft op het gebruik van o.a. begeleiding en huishoudelijke verzorging.

Er kan wel geconcludeerd worden dat het bezoeken van het Odensehuis er alle schijn van heeft een reductie in gebruik en kosten van de dagbesteding te realiseren.

3.4. Deelvraag 4

Wat zijn de financiële opbrengsten en kosten van het Odensehuis?

Op basis van de interviews en uitkomsten kan een inschatting gemaakt worden van de financiële opbrengsten van de reductie in het gebruik van de maatwerkvoorziening dagbesteding. Dit is een inschatting op basis van de beschreven uitgevoerde methode. Onderstaande uitgangspunten zijn hiervoor gehanteerd:

1. Circa 50% van de respondenten geeft te kennen een beroep te doen op de maatwerkvoorziening Dagbesteding indien het Odensehuis niet aanwezig zou zijn. We gaan in de berekening ervan uit dat een bezoeker gemiddeld twee keer per week gebruik zou maken van de dagbesteding per week (vergelijkbaar met het gemiddelde gebruik Odensehuis).
2. We gaan uit van 40 structurele bezoekers, omdat we aannemen dat niet iedere bezoeker iedere week aanwezig is. We hebben de structurele bezoekers opgehoogd omdat we een structurele stijging zien, maar deze sterk is afgeremd door de Covid-19. Het is meer dan aannemelijk dat het bezoekersaantal structureel groter was geweest zonder Covid-19. We rekenen met het tarief voor de maatwerkvoorziening Dagbesteding om de potentiële kosten uit te drukken.
3. Circa 10% van de respondenten geeft te kennen momenteel een beroep te doen op de maatwerkvoorziening Dagbesteding in combinatie met bezoek aan het Odensehuis. In de berekening gaan we ervan uit dat het bezoek aan de maatwerkvoorziening Dagbesteding zou toenemen wanneer het Odensehuis er niet zou zijn. We gaan uit van gemiddeld 2 bezoeken aan de Dagbesteding per week, waarvan één de maatwerkvoorziening en één Odensehuis.

---

¹⁷ Onder 'structureel bezoeken van het Odensehuis' wordt verstaan: minimaal één bezoek per week over een periode van minimaal 2 maanden. Uitzondering is korte afwezigheid door verlof, vakantie of ziekte.

KOSTEN	
Subsidie	€ 50.823
Totaal	
TOTALE STURCTURELE KOSTEN	€ 50.823
Structurele baten per jaar	
De kosten per jaar die gemaakt zouden worden voor maatwerkvoorziening Dagbesteding als het Odensehuis er niet zou zijn voor uitgangspunt 1. Dit is op basis van 20 cliënten op basis van gemiddeld 2 bezoeken per week op jaarbasis.	€ 90.000,-
De kosten per jaar die gemaakt zouden worden voor maatwerkvoorziening Dagbesteding als het Odensehuis er niet zou zijn voor uitgangspunt 3. Dit is op basis van 4 cliënten op basis van gemiddeld 1 bezoeken per week op jaarbasis.	€ 9.000,-

Het financiële effect is positief en we schatten in dat dit circa €50.000,- per jaar is.

We hebben de eigen bijdrage hierin bewust niet meegerekend. Iedere bezoeker maakt gebruik van huishoudelijke hulp. Met de nieuwe regelgeving omtrent de eigen bijdrage, wordt er hetzelfde in rekening gebracht door het CAK (ongeacht of er gebruik gemaakt zou worden gemaakt van een eigen bijdrage).

Het tarief per dagdeel voor de maatwerkvoorziening dagbesteding bedraagt €43,49. Wanneer we – op basis van de verstrekte subsidie en het gemiddelde aantal bezoeken per week – het tarief per dagdeel berekenen voor het Odensehuis, zou dit rond de €10,50 uitkomen (voor bezoekers). Indien de openingstijden uitbreiden en het aantal bezoekers neemt niet toe, zal het dagdeeltarief toenemen.

Enkel voor het effect van het gebruik van de maatwerkvoorziening Dagbesteding is het financiële effect inzichtelijk te maken. Voor overige gemeentelijke voorzieningen is geen ander effect naar voren gekomen.

3.5. hoofdvraag

Met de beantwoording van de deelvragen kan antwoord gegeven worden op de hoofdvraag:

“Welke opbrengst genereert Odensehuis Papendrecht voor thuiswonende mensen met geheugenklachten of (beginnende) dementie, hun mantelzorgers en voor de gemeente Papendrecht, en hoe verhoudt deze opbrengst zich tot de kosten?”

De opbrengsten voor bezoekers en mantelzorgers is beschreven en visueel inzichtelijk gemaakt. De opbrengsten vanuit kwalitatief oogpunt hebben vooral betrekking op het verminderen van eenzaamheid en het vergroten van een zinvolle dagbesteding voor bewoners. Voor mantelzorgers is vooral het verhogen van de belastbaarheid een belangrijke opbrengst.

De gemeentelijke investering lijkt zich terug te verdienen. Met de investering in het Odensehuis wordt er minder een beroep gedaan op de maatwerkvoorziening Dagbesteding.

De investering in het Odensehuis heeft zowel een positief effect op de bezoekers, mantelzorgers en familieleden als wel de financiële middelen van de gemeente Papendrecht.

Er springen daarnaast een aantal belangrijke bevindingen uit het oog:

- Mantelzorgers waarderen het dat ze met hun partner mee kunnen naar het Odensehuis in tegenstelling tot reguliere (maatwerkvoorziening) dagbesteding. Dit verlaagt ook de drempel om überhaupt gebruik te maken van een voorziening.
- Mensen met een groot sociaal netwerk van kinderen en vrienden laten minder schommelingen zien in de cijfers. Hun voornaamste reden van het bezoek aan het Odensehuis is zinvolle dagbesteding, herkenning en een verschil in het mentaal welbevinden voor mantelzorger als bezoeker.

4. Reflectie/discussie

- Het onderzoek is uitgevoerd bij een relatief kleine populatie. De resultaten geven een indicatief beeld, maar kunnen niet doorvertaald worden naar de totale populatie (extrapoleren van de uitkomsten over de totale populatie geeft een onbetrouwbaar beeld).
- Het jaar dat het Odensehuis nu bestaat in Papendrecht wordt voor een groot deel beïnvloed door de COVID-19 crisis. Dit zal waarschijnlijk effect hebben op het aantal bezoekers van het Odensehuis. De resultaten van het onderzoek zullen echter waarschijnlijk vergelijkbaar zijn.
- In het onderzoek is enkel rekening gehouden met de gemeentelijke kwantitatieve baten. Het is aannemelijk dat de maatschappelijke kwantitatieve baten groter zijn. Hierbij kan gedacht worden aan de zorgverzekeringswet en Wlz. Op termijn kan het interessant zijn het onderzoek breder te trekken dan de gemeentelijke financiering.

5. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Wij adviseren het onderzoek volgend jaar te herhalen met een vergelijkbare methode en vragen. Op deze wijze kunnen de uitkomsten jaarlijks aangescherpt en bijgesteld worden. Mede omdat het Odensehuis voornemens is de openingstijden te verruimen en mogelijk uit te breiden, is dit interessant. Ook blijven recente ontwikkelingen in beeld, welke meegewogen kunnen worden in de effecten (denk bijvoorbeeld aan het opzetten van een vergelijkbaar initiatief). Het onderzoek zou op vergelijkbare wijze ook door de gemeente Papendrecht zelf uitgevoerd kunnen worden.

Wij achten het aannemelijk dat er sprake is van overlap tussen de dienstverlening van het Odensehuis en de maatwerkvoorziening Dagbesteding. Wij adviseren om hier nader onderzoek naar te doen, daar de inzet van het Odensehuis kosten efficiënter lijkt.

Bijlage 1. Gespreksleidraad

Gespreksleidraad voor bezoekers

1. Kunt u wat vertellen wat u van het Odensehuis vindt?
2. Wat is volgens u de toegevoegde waarde van het bezoek aan het Odensehuis *voor uzelf?*¹⁸
Kunt u de waarde aangeven op een schaal van 1 tot 10?
  - Eenzaamheid
  - Netwerkversteviging
  - Belastbaarheid bezoeker
  - Herkenning
  - Zinnvolle dagbesteding/ onderdeel van maatschappij
  - (Mentaal) welbevinden
  - Ziekteproces (indien ziekte-inzicht aanwezig is)
3. Ervaart u ook negatieve effecten van de bezoeken aan het Odensehuis? Bijvoorbeeld invloed op welbevinden, energie?
4. *Afhankelijk van ziekte-inzicht, bereidheid en mogelijkheid te kunnen participeren aan het interview worden vragen 4, 7, 8 en 9 van de volgende gespreksleidraad ook gesteld.*

Gespreksleidraad voor mantelzorgers

1. Kunt u wat vertellen over hoe u bij het Odensehuis terecht gekomen bent en wat uw ervaringen met het Odensehuis zijn?
2. Kunt u wat vertellen over de ondersteuning die u biedt als mantelzorger?
3. Zijn er naast de door u geboden ondersteuning ook andere vormen van professionele zorg, mantelzorg of hulp van vrijwilligers? Bijvoorbeeld dagbesteding, thuiszorg, hulp bij huishouden, familie, etc.

Indien mantelzorger aangeeft dat een familielid goed zicht hebben op de thuissituatie en zorgbehoefte van de bezoeker, wordt gevraagd of we dit familielid hierover mogen spreken.

4. Wat is de toegevoegde waarde van het bezoek aan het Odensehuis *voor uw partner/ouder?*
Kunt u de waarde aangeven op een schaal van 1 tot 10?
  - Eenzaamheid
  - Netwerkversteviging
  - Belastbaarheid bezoeker
  - Herkenning
  - Zinnvolle dagbesteding/ onderdeel van maatschappij
  - (Mentaal) welbevinden
5. Wat is de toegevoegde waarde van het bezoek aan het Odensehuis *voor uzelf?*
Kunt u de waarde aangeven op een schaal van 1 tot 10?
  - Eenzaamheid
  - Netwerkversteviging
  - Belastbaarheid bezoeker
  - Herkenning
  - Zinnvolle dagbesteding/ onderdeel van maatschappij
  - (Mentaal) welbevinden
6. Ervaart u ook negatieve effecten van de bezoeken aan het Odensehuis voor uw partner/ouder? Of voor uzelf? Bijvoorbeeld invloed op welbevinden, energie, draagkracht.
7. Heeft u het idee dat het Odensehuis een positieve of negatieve invloed heeft gehad op het beloop van de geheugenklachten en waarom?

---

¹⁸ Op basis van de eerste vraag worden vervolgvragen gesteld, afhankelijk van het ziekte-inzicht en vermogen van de bezoeker.

8. Heeft u het idee dat het bezoeken van het Odensehuis invloed heeft op het kunnen thuis wonen van uw partner/ouder? Waarom?
9. Als jullie niet naar het Odensehuis zouden gaan:
  - a. Hoe zou het dan met uw partner/ouder zijn? (hypothetisch)
  - b. Hoe zou het dan met u zijn? (hypothetisch)
  - c. Zou u dan aanspraak hebben gehad op een andere vorm van zorg/dagbesteding voor uw partner/ouder? (beeld bij type zorg en omvang)
  - d. Zou u dan nog samen thuis hebben gewoond? (hoelang, kwantificeren?)

Gespreksleidraad voor vrijwilligers

1. Kunt u wat vertellen over hoe u bij het Odensehuis terecht gekomen bent en wat uw ervaringen met het Odensehuis zijn?
2. Wat is de toegevoegde waarde van het bezoek aan het Odensehuis voor mantelzorgers en - indien u daar zicht op heeft - op bezoekers?
Kunt u de waarde aangeven op een schaal van 1 tot 10?
  - Eenzaamheid
  - Netwerkversterking
  - Belastbaarheid bezoeker
  - Herkenning
  - Zinnige dagbesteding/ onderdeel van maatschappij
  - (Mentaal) welbevinden
  - Anders, namelijk....
3. Heeft u het idee dat er invloed is van het bezoeken van het Odensehuis op het kunnen thuis kunnen blijven wonen van bezoekers? Waarom?

Bijlage 2: registratielijst 1 januari t/m augustus 2020

Onderstaand staan de registraties weergegeven. De Covid-19 heeft effect gehad op alle aantallen. Het Odensehuis is drie maanden gesloten geweest vanwege COVID-19. In de daaropvolgende periode zijn maatregelen genomen waardoor er minder bezoekers aanwezig waren.

Registratie aanwezigheid Odensehuis Papendrecht 2020

Het Odensehuis is geopend op maandagen, dinsdagen en donderdagen van 10.00 tot 15.00.

Aantal personen in Bestand Bezoeker 55
Aantal personen in Bestand Mantelzorger 56
Aantal personen in Bestand Gastvrouw/heer 30
Woonplaats buiten Papendrecht Bezoeker 2
Woonplaats buiten Papendrecht Mantelzorger 4
Aantal personen afgemeld 2020 Bezoeker 3
Aantal personen afgemeld 2020 Mantelzorger 4
Aantal personen afgemeld 2020 Gastvrouw/heer 3
Aantal personen nieuw in 2020 Bezoeker 26
Aantal personen nieuw in 2020 Mantelzorger 18
Aantal personen nieuw in 2020 Gastvrouw/heer 14
Vaste personen in bestand meer dan 1 keer aanwezig Bezoeker 28
Vaste personen in bestand meer dan 1 keer aanwezig Mantelzorger 18
Aantal weken Odensehuis open 2020 29
Aantal dagen Odensehuis open 2020 71
Gemiddeld aantal bezoeken per week Bezoeker 22,93
Gemiddeld aantal bezoeken per week Mantelzorger 13,24
Gemiddeld aantal bezoeken per dag Bezoeker 9,37
Gemiddeld aantal bezoeken per dag Mantelzorger 5,41
Unieke personen per jaar Bezoeker 45
Unieke personen per jaar Mantelzorger 33